

УДК 343.9: 343.575

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2024.34.28>

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВЧИНЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПОСІВУ АБО ВИРОЩУВАННЯ НАРКОТИКОВІСНИХ РОСЛИН В УКРАЇНІ

Калюжний Олексій Михайлович,
аспірант
(Одеський державний університет
внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану та основним тенденціям вчинення незаконного посіву або вирощування наркотиковісних рослин в Україні. Наголошується, що кримінологічна характеристика незаконного посіву або вирощування маку чи конопель є пріоритетним напрямом розвитку кримінально-правової і кримінологічної політики у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Встановлено, що незаконний посів або вирощування наркотиковісних рослин є проблемою, яка має тенденцію до збільшення в час періодів, коли відбувається загострення суспільно-політичної ситуації, таких як воєнний стан. У результаті узагальнення матеріалів судової практики встановлено, що предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 310 КК України є мак снотворний – 55% та коноплі – 45%. Зазначено, що у середньому в Україні виявляється в 1,5 рази менше наркозлочинців у порівнянні з кількістю облікованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 310 КК України. З'ясовано, що в Україні спостерігається певне покращення ефективності виявлення та реагування на незаконний посів або вирощування наркотиковісних рослин, що свідчить про поступовий розвиток системи правоохоронних заходів та підвищення їх дієвості. Доведено, що приблизно у двох з п'яти судових вироків особа визнається винною за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 310 КК України, у сукупності з іншими кримінальними правопорушеннями. Визначено, що в 2023 році за інтенсивністю посіву або вирощування маку чи конопель з розрахунку на 100 тис. населення до групи з дуже високими рівнем кримінальної враженості відносяться: Рівненська, Миколаївська, Житомирська, Полтавська та Чернігівська області. Зроблено висновок, що успішне запобігання кримінальним правопорушенням у виді посіву або вирощування маку чи конопель можливе лише за умови врахування достовірних даних про кількісно-якісні показники вказаних посягань, передбачених ст. 310 КК України.

Ключові слова: незаконний посів; незаконне вирощування; наркотиковісні рослини; снотворний мак; коноплі; стаття 310 Кримінального Кодексу України; наркообіг; наркозлочинність.

CURRENT STATE AND MAIN TRENDS IN THE ILLEGAL SOWING OR CULTIVATION OF DRUG CROPS IN UKRAINE

Kaliuzhnyi Oleksii Mykhailovych,
Postgraduate Student
(Odesa State University of Internal Affairs,
Odesa, Ukraine)

The article is devoted to the study of the current state and main trends of illegal sowing or cultivation of drug-containing plants in Ukraine. It is emphasized that the criminological characteristics of illegal sowing or cultivation of poppy or hemp is a priority direction of the development of criminal law and criminological policy in the field of illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors. Illicit planting or cultivation of narcotic plants has been identified as a problem that tends to increase during periods of heightened socio-political conditions such as martial law. As a result of summarizing the materials of court practice, it was established that the subject of the criminal offense provided for in Art. 310 of the Criminal Code of Ukraine contains hypnotic poppy – 55% and hemp – 45%. It is noted that, on average, 1.5 times less drug criminals are found in Ukraine compared to the number of recorded criminal offenses provided for in Art. 310 of the Criminal Code of Ukraine. It was found that in Ukraine there is a certain improvement in the effectiveness of detection and response to illegal planting or cultivation of narcotic plants, which indicates the gradual development of the system of law enforcement measures and their effectiveness. It has been proven that in approximately two out of five court verdicts, a person is found guilty of committing a criminal offense provided for in Art. 310 of the Criminal Code of Ukraine, together with other criminal offenses. It was determined that in 2023, according to the intensity of sowing or cultivation of poppy or hemp per 100,000 population, the following groups with a very high level of criminal involvement include: Rivne, Mykolaiv, Zhytomyr, Poltava and Chernihiv regions. It was concluded that the successful prevention of criminal offenses in the form of planting or growing poppy or hemp is possible only if reliable data on the quantitative and qualitative indicators of the specified offenses, provided for in Art. 310 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: illegal sowing; illegal cultivation; narcotic plants; hypnotic poppy; hemp; Article 310 of the Criminal Code of Ukraine; drug trafficking; drug crime.

Вступ. У сучасних умовах незаконний посів або вирощування наркотиковмісних рослин має масштаби, які прямо підривають основи суспільства та загрожують здоров'ю громадян, економіці країни, порядку і безпеці держави. На тлі загострення цієї проблеми відбувається зростання рівня корисливої злочинності, корупції, інфекційних захворювань, СНІДу, проституції та інших негативних явищ. Ситуацію ускладнює й той факт, що наркозлочинці часто використовують приховані місця для посіву та вирощування наркотичних рослин, що обтяжує їхнє виявлення. Широкий розмах посіву або вирощування рослин наркотичного походження перетворився на високо-рентабельний бізнес, що приносить величезний прибуток наркоділкам. За оцінками фахівців, на наркотиках у світі щорічно заробляють близько 400 млрд доларів. У цьому випадку, ступінь негативного впливу, що походить від посіву або вирощування наркотиковмісних рослин обумовлює необхідність подальших пошуків більш ефективних заходів запобігання цьому суспільно небезпечному явищу. Одним із шляхів досягнення цієї мети є отримання достовірних даних про закономірності функціонування, тенденції та детермінацію кримінально протиправного діяння, передбаченого ст. 310 КК України. Отже, кримінологічна характеристика незаконного посіву або

вирощування маку чи конопель є пріоритетним напрямом розвитку кримінально-правової і кримінологічної політики у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Проблема незаконного посіву або вирощування наркотиковмісних рослин в різних аспектах досліджувалися багатьма вченими. Серед них: А. М. Бабенко, І. О. Бандурка, О. М. Бандурка, А. Б. Блага, В. С. Батиргарєєва, І. Г. Богатирьов, Є. О. Гладкова, В. В. Голіна, О. Г. Кальман, А. П. Закалок, О. М. Джужа, О. Г. Колб, О. В. Мазуренко, Д. А. Морозов, Н. А. Орловська, В. Я. Тацій, С. М. Тригуб, О. С. Шеремет, О. О. Юхно, Н. М. Ярмиш та багато інших. Проте, на жаль, практична та теоретична проблематика незаконного посіву або вирощування наркотиковмісних рослин в умовах воєнного стану є не досить вивченою.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану та основних тенденцій вчинення незаконного посіву або вирощування наркотиковмісних рослин в Україні.

Основний текст. Протягом останніх років на території України спостерігається значне зростання кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів або прекурсорів. Ця тривожна тенденція свідчить про те, що Україна стала не лише транзитною країною, але й активним споживачем та виробником наркотиків, у тому числі й рослинного походження. Відповідно до статистики Офісу Генерального прокурора у 2023 році на території держави у цілому зареєстровано 475 595 кримінальних правопорушень, з яких частку, зокрема 39 124 кримінально протиправних діяння вчинених у сфері наркообігу [1]. Зазначимо, що загальна кількість кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів зростає протягом останніх років, з 25 908 фактів у 2015 році [2] до 39 124 у 2023 році [1] відповідно. Питома вага кримінальних правопорушень у цій сфері у загальній структурі злочинності також зросла з 4,5% у 2015 році [2] до 10,5% у 2023 році [1]. Україна стикається з катастрофічно високим рівнем злочинності у сфері наркотиків, що свідчить про серйозні системні проблеми. Протидія наркобізнесу має стати одним із пріоритетів у державній політиці з метою зменшення негативних наслідків для суспільства і забезпечення безпеки громадян.

За своєю структурою злочинність у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів в Україні у 2023 році представлена у такий спосіб: перше місце посіли незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту (ст. 309 КК України) – 20 155 кримінально протиправних діяння, або 52%]. На другому місці незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту, а так само незаконний збут наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 307 КК України) – 14302 злочинів або 37%. На третьому місці розташовані кримінальні правопорушення, передбачені ст. 308 КК України, а саме викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем – 1333 факти, або 5%. Кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним посівом або вирощуванням снотворного маку чи конопель (ст. 310 КК України) опинилися на четвертому місці – 1024 факти, або 4%. Сукупна питома вага інших кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків та психотропних речовин дорівнювала 2% [1]. Отже, посів або вирощування маку чи конопель становить невеликий, але значний відсоток, що свідчить про їх високу латентність, зокрема через складність виявлення та відслідковування таких дій. Таким чином,

незважаючи на те, що ці кримінальні правопорушення можуть займати меншу частку у структурі наркотичної злочинності, їх важливо вирішувати і контролювати через їх потенційно серйозні наслідки для суспільства і держави.

Посів або вирощування наркотиковмісних рослин посідає важливе місце у загальній структурі злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. Це кримінальне правопорушення є першою стадією незаконного обігу наркотичних засобів рослинного походження (виробництва, перевезення, збуту, придбання тощо), а тому виступає головною передумовою існування переважної його частини. Отже, за останні роки тенденція в частині кримінальних правопорушень у сфері незаконного посіву або вирощування наркотиковмісних рослин набула негативної динаміки. Зокрема, у 2018 році вчинено 1555 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 310 КК України [3], у 2019 році – 1610 (+ 4%) [4], у 2020 році – 1822 (+ 13%) [5], у 2021 році – 1419 (-8%) [6], у 2022 році – 1716 (+10%) [7], станом на 2023 рік – 1024 (- 34%) кримінально протиправних діяння у цій сфері [1]. Загалом, можна зробити висновок, що незаконний посів або вирощування наркотиковмісних рослин є проблемою, яка має тенденцію до збільшення в час періодів, коли відбувається загострення суспільно-політичної ситуації, наприклад, таких як воєнний стан. Однак, ефективні заходи протидії можуть призвести до зниження кількості кримінальних правопорушень цієї категорії. Прогнозуючи подальший розвиток, варто очікувати продовження підвищення кількості кримінально протиправних діянь цього виду у майбутньому, особливо в умовах нестабільної політичної ситуації.

А. М. Бабенко виявив, що поширення посіву або вирощування маку чи конопель відбувається темпами геометричної прогресії, тобто через кожні чотири роки спостерігається подвійне збільшення кількості вчинених кримінальних правопорушень за ознаками ст. 310 КК України. Кримінологом з'ясовано, що протягом періоду з 1997 по 2005 рік середній темп приросту кримінальних правопорушень, пов'язаних з посівом або вирощуванням снотворного маку чи конопель, складав 21,13%. Цей показник перевищує середній темп приросту усієї наркотичної злочинності (6,84%) в три рази, а також у вісім разів перевищує середній темп приросту кримінальних правопорушень, передбачених статтею 309 КК України (2,56%). На додаток ним визначено, що темп приросту кримінальних правопорушень за ст. 310 КК України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту) перевищує темп приросту кримінальних правопорушень, передбачених ст. 307 КК України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів або психотропних речовин) на 5,81%, досягаючи 15,32%, що свідчить про перевищення пропозиції наркотиків рослинного походження відносно попиту [8, с. 85].

Незаконний посів або вирощування наркотиковмісних рослин створює серйозні загрози для суспільства та сприяє поширенню інших кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, таких як їх придбання, викрадання, зберігання, перевезення та збут. До того ж така діяльність стимулює кримінальні правопорушення, спрямовані на здобуття коштів для придбання наркотичних засобів з маку та конопель, такі як крадіжки, грабежі та розбійні напади [8, с. 81]. На основі вивчення судової практики нами встановлено, що діяння, передбачені ст. 310 КК України, часто вчиняються у сукупності з іншими кримінально протиправними діяннями. Так, аналіз вироків суду за 2010-2024 рр. дав змогу встановити, що у сукупності з посівом або вирощування маку чи конопель інші кримінальні правопорушення фіксувались у понад 40% випадків [9]. Зокрема, наркотичні злочинці

найчастіше вчиняють кримінальні правопорушення, передбачені ст. 310 КК України у сукупності з незаконним виробництвом, виготовленням, придбанням, зберіганням, перевезенням чи пересиланням наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту (ст. 309 КК України) у 45% випадків та незаконним виробництвом, виготовленням, придбанням, зберіганням, перевезенням, пересиланням з метою збуту, а так само з незаконним збутом наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 307 КК України) – у 35% випадків. У 10% випадків у сукупності з таємним викраденням чужого майна (ст. 185 КК України). У 3–4% випадків у сукупності з придбанням, отриманням, зберіганням чи збутом майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 198 КК України). У 2% випадків у сукупності із завідомо неправдивим показанням (ст. 384 КК України). У 1% випадків у сукупності з порушенням правил адміністративного нагляду (ст. 395 КК України) [9]. Тобто, приблизно у двох з п'яти судових вироків особа визнається винною за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 310 КК України, у сукупності з іншими кримінальними правопорушеннями.

Кількість зареєстрованих випадків незаконного посіву або вирощування маку чи конопель варто співвідносити з іншими показниками. Зокрема, важливо вивчити кількість кримінальних правопорушень, передбачених ст. 310 КК України та порівняти її з кількістю виявлених осіб, які здійснюють посів або вирощування наркотиковмісних рослин. Це дозволить отримати більш повну картину того, наскільки ефективно правоохоронні органи виявляють та реагують на ці кримінально протиправні діяння. Так, у 2019 році з 1610 випадків незаконного посіву або вирощування маку чи конопель, 1409 особам (87%) було вручено повідомлення про підозру, а 1268 обвинувальних актів, або 79%, було направлено до суду [4]. У 2020 році з 1882 зафіксованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 310 КК України, 1554 особам вручено повідомлення про підозру (83%), а 1420 (75%) обвинувальних актів було направлено до суду [5]. У 2021 році з 1419 фактів незаконного посіву або вирощування маку чи конопель було вручено 1245 повідомлень про підозру (73%), тоді, як 1132 обвинувальних акти, або 66% було направлено до суду [6]. У 2022 році з 1716 фактів незаконного посіву або вирощування маку чи конопель було вручено 1449 повідомлень про підозру (84%), при чому до суду направлено 1371 (80%) обвинувальний акт [7]. У 2023 році із 1024 зареєстрованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 310 Кримінального кодексу України, причому 938 особам вручено повідомлення про підозру (90%), тоді, як до суду направлено 863 обвинувальних акти (85%) [1]. Отже, у середньому в Україні виявляється у 1,5 рази менше наркозлочинців у порівнянні з кількістю облікованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 310 КК України. Тобто, за цей період спостерігається певне покращення ефективності виявлення та реагування на незаконний посів або вирощування наркотиковмісних рослин, що свідчить про поступовий розвиток системи правоохоронних заходів та підвищення їх дієвості.

Для поглибленого аналізу кількісних показників посіву або вирощування маку чи конопель за певний відрізок часу, у зв'язку з мінливою демографічною обстановкою, використовують такі відносні показники як коефіцієнт злочинної інтенсивності. Так, у 2019 році коефіцієнт інтенсивності посіву або вирощування маку чи конопель становив 4 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення [4]; у 2020 році – 4,5 кримінальних правопорушення цієї категорії на 100 тис. населення [5]; у 2021 році – 3,5 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення відповідно [6]; у 2022 році – 4 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення [7]; у 2023 році – 3 кримінально протиправних діяння на 100 тис. населення цієї категорії [1]. Отже, коефіцієнт злочинної інтенсивності посіву або вирощування маку чи конопель за вказаний період, який коливається від 3 до 4,5 кримінальних правопорушень на 100 тис. населення,

свідчить про високий рівень цієї проблеми. Збільшення кількості посіву та вирощування наркотиковмісних рослин може призвести до збільшення поширення наркотиків у суспільстві та зростання залежності від них серед населення. Тобто, висока злочинна інтенсивність у сфері посіву або вирощування наркотиковмісних рослин потребує негайних заходів і контр механізмів для зменшення її впливу та запобігання негативним наслідкам для суспільства.

Предмет кримінального правопорушення, передбачений ст. 310 КК України, зазначений у ч. 1 цієї статті: ним є снотворний мак або коноплі у відповідних розмірах – снотворний мак від ста до п'ятисот рослин та коноплі у кількості від десяти до п'ятидесяти рослин. Судова практика, яка склалася по застосуванню ст. 310 КК України, виходить з того, що при підрахунку кількості рослин необхідно брати лише ті, які мають самостійний корінь. Це не власне наркотики, готові до вживання, а лише рослини (чи їх частини), що містять наркотичні засоби [10, с. 39]. У результаті вивчення та узагальнення матеріалів судової практики встановлено, що ці рослини виступали в якості предмету кримінального правопорушення у такому співвідношенні: мак снотворний – 55% та коноплі – 45%. Зокрема, рослини виду мак снотворний (*Papaver somniferum* L) та роду конопель (*Cannabis*) використовуються в якості сировини для виготовлення великої кількості наркотичних засобів, зокрема понад 25 наркотично активних алкалоїдів опію (морфіну, кодеїну, тебаїну, папаверину, наркотину), синтетичних похідних (етилморфіну, героїну), канабісу, смоли канабісу, екстрактів канабісу та психотропної речовини тетрагідроканнабінолу [10, с. 13].

Серед видів наркотичних засобів, що вилучаються з незаконного обігу, найбільш часто і у найбільших обсягах вилучається канабіс. Так, за 2023 р. із незаконного обігу вилучено 2434314,941 г, з яких 2337321,024 г канабісу (96%), макової соломки – 48422,9992 г (2%), метадону – 15791,1341 г (1%), кокаїну – 3774,6433 г (0,35%), опію – 164,7177 г (0,3%), трамадолу – 189,0103 г (0,2%), героїну – 72,8818 г (0,15%) відповідно [1]. Зазначений розподіл кількості наркотиків вилучених з незаконного обігу вказує на те, що канабіс є найпоширенішим наркотичним засобом серед тих, які були вилучені. Такий високий відсоток канабісу може бути також зумовлений його доступністю, високою популярністю серед споживачів і, можливо, меншим ризиком виявлення та переслідування його виробників та постачальників порівняно з іншими видами наркотиків [11]. Такий аналіз дає змогу правоохоронцям розуміти природу наркотичного ринку і скеровувати свої зусилля для боротьби з ним ефективніше.

Щодо місця та часу вчинення кримінального правопорушення у виді посіву або вирощування маку чи конопель, як свідчить аналіз вивчених нами кримінальних проваджень, вони взаємопов'язані та залежать один від одного. Місцем вчинення аналізованого кримінального правопорушення може бути будь-яка земельна ділянка (відкритий або закритий, тимчасовий ґрунт) незалежно від форм власності, а також пустища [10, с. 48].

До найбільш типових місць вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 310 КК України є житлові будинки, приміщення, дачні, присадибні ділянки, землі сільськогосподарського та лісогосподарського призначення та інші території, віддалені від житлових масивів. Яскравим прикладом зазначеного є вирок Ічнянського районного суду Чернігівської області від 16 лютого 2024 року (провадження № 1-кп/733/26/24). Відповідно до якого особа Р. посіяв шляхом внесення коноплі в ґрунт на присадибній ділянці господарства за місцем свого проживання, у результаті чого, у подальшому, на цій присадибній ділянці виростало 150 рослин роду коноплі, що відносяться до рослин, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини [12]. Такий розподіл випадків демонструє потребу в удосконаленні заходів контролю за незаконним вирощуванням наркотиків та використанням земельних ресурсів.

Посів та вирощування маку і конопель в Україні є сезонними видами діяльності, оскільки вони піддаються впливу природних факторів, таких як клімат, ґрунтові умови та тривалість дня. Сезонність вирощування зазвичай визначається вегетаційним періодом цих рослин, що відрізняється залежно від їхнього виду та сорту. Наприклад, для снотворного маку (*Papaver somniferum* L) вегетаційний період може тривати від 65 до 160 днів, залежно від різних ґрунтово-кліматичних зон країни. Цей період визначається головним чином від посіву до стадії дозрівання. Щодо конопель (*Cannabis*), їхній вегетаційний період також варіюється залежно від умов середовища, але в середньому він становить від 65 до 160 днів. Найбільше випадків незаконного вирощування на відкритому ґрунті спостерігається від квітня до жовтня для снотворного маку та від квітня до початку листопада для конопель. Якщо ж рослини культивуються у приміщенні, то кримінальне правопорушення може бути скоєне у будь-який період, оскільки час вирощування не залежить від сезону. При цьому, якщо дотримуватися відповідної технології розведення рослин (температура, світло, полив, удобрення ґрунту тощо), незаконний посів та вирощування може здійснюватися протягом усього року [10, с. 49].

За даними офіційної статистичної інформації нами встановлено, що у 2023 році найбільша кількість кримінальних правопорушень, передбачених ст. 310 КК України була зареєстрована влітку (98%), зокрема у червні зафіксовано 260 кримінально протиправних діянь цієї групи, у липні – 620, а серпні – 127 цих діянь відповідно [1]. Узагальнимо, що, по-перше, сезонність посіву і вирощування відображає вплив природних факторів на активність незаконної діяльності з посіву та вирощування маку і конопель. Такі фактори, як клімат, ґрунтові умови та тривалість дня, визначають періоди, коли ці рослини найбільш відповідні для вирощування. По-друге, аналіз кількості кримінальних правопорушень показує високу активність кримінальних елементів у літні місяці, зокрема в червні, липні та серпні, коли спостерігається найбільша кількість випадків незаконного вирощування маку та конопель. Це може бути пов'язано з оптимальними умовами для вирощування цих рослин у цей період, а також з бажанням кримінальних правопорушників максимізувати свої прибутки [13]. Отже, науковий аналіз дозволяє зробити висновок, що сезонність вирощування маку і конопель в Україні тісно пов'язана з природними факторами, а висока активність кримінальних правопорушень у літні місяці вказує на необхідність ефективних заходів контролю та протидії незаконному вирощуванню цих рослин.

Визначення ступеня ураженості території України незаконним посівом або вирощуванням наркотиковмісних рослин може бути здійснене шляхом аналізу географії цього кримінального явища. Географія незаконного посіву або вирощування маку чи конопель полягає у поширенні такого типу кримінального правопорушення по різних регіонах (територіях) держави, областях, районах, містах, селищах [14]. За рівнем кримінальної враженості кримінальними правопорушеннями, передбаченими ст. 310 КК України, поділяються на п'ять зон – дуже високу, високу, середню, помірну та низьку [15, с. 193-194]. Аналізуючи географію кримінального правопорушення, передбаченого ст. 310 КК України зазначимо, що в 2023 році за інтенсивністю посіву або вирощування маку чи конопель на 100 тис. населення до групи з **дуже високими** рівнем кримінальної враженості відносяться: Рівненська область – 6,5 кримінально протиправних діянь на 100 тис. населення [16]; Житомирська область – 5,5 кримінальних правопорушень на 100 тис. населення [17]; Полтавська область – 5,1 кримінальних правопорушень на 100 тис. населення [18]; Чернігівська область – 5 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення [19]. До групи з **високим** рівнем враженості відносяться: Миколаївська область – 4,9 кримінальних правопорушень на

100 тис. населення [20]; Тернопільська область – 4,5 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення [21]; Черкаська область – 4,2 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення [22]; Одеська область – 4,1 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення [23]; Кіровоградська область – 4 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення [24]. У третю групу об'єдналися міста із *середньою* кримінальною враженістю, зокрема Сумська область – 3,3 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення [25]; Дніпропетровська область – 3,2 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення [26]; Закарпатська область – 3 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення [27]; Київська область – 3 кримінальних правопорушення на 100 тис. населення [28]. До групи з *помірним* рівнем кримінальної враженості увійшли такі регіони, як: Херсонська область – 2,5 [29]; Вінницька область – 2,5 [30]; Івано-Франківська область – 2,3 [31]; Харківська – 2,3 [32]. До групи з *низьким* рівнем кримінальної враженості відносяться: Запорізька область – 1,5 [33]; Волинська область – 1,4 [34]; Донецька область – 1,2 [35]; Львівська область – 1,2 [36]; Чернігівська область – 1,1 [37]; м. Київ – 1 [38]; Хмельницька область – 0,7 [39]. Такі результати свідчать про наявність різних рівнів поширення незаконного посіву та вирощування наркотиковмісних рослин на території України. Крім того, за результатами дослідження Д. А. Морозова вбачається, що зонами з найбільшим вирощування конкретно конопель є Луганська, Донецька та Харківська області, а, у свою чергу, маку опійного – Одеська, Херсонська та Миколаївська області [10, с. 49].

Отже, географічне положення конкретного регіону відіграє важливу роль у процесі поширення незаконного посіву або вирощування маку чи конопель. За результатами дослідження встановлено, що регіони з дуже високим рівнем кримінальної враженості, а саме: Рівненська, Житомирська, Чернігівська і Полтавська області, географічно розташовані у північній, північно-західній і північно-східній частині України. Майже кожна із цих областей має специфічне прикордонне положення, наприклад, Житомирська і Рівненська області межують з Республікою Білорусь, а Чернігівська область не лише з Республікою Білорусь, а й з рф. Прикордонне положення цих областей є вигідним для кримінальних правопорушників через їхню більшу доступність до нелегальних каналів збуту наркотиків та можливість швидкого вивезення вирощених рослин наркотичного походження за межі країни [40, с. 65]. Такі умови сприяють зростанню кількості випадків незаконного вирощування маку та конопель в цих регіонах. Крім того, поряд з географією важливого значення набувають природні умови, такі як клімат, ґрунтова родючість та вологість конкретного регіону. Області, які відносяться до групи з дуже високим рівнем кримінальної враженості є рівнинними районами з родючими ґрунтами, вологою кліматичною зоною та достатньою кількістю опадів, у зв'язку з цим вони виявляються найбільш сприятливим середовищем для цього виду кримінально протиправної діяльності. З іншого боку, райони з сухим кліматом або крайньо високою температурою (до яких відносяться регіони з середньої, помірної та низької групи) можуть бути менш сприятливими для вирощування наркотиковмісних рослин. Недостатність опадів та надмірна спека можуть ускладнити процес вирощування та призвести до низького врожаю. Для подальшого зменшення кримінальної враженості необхідно вживати комплексних заходів, орієнтованих на виявлення та припинення незаконного посіву або вирощування наркотиковмісних рослин, а також підвищення обізнаності громадськості щодо цього питання.

Висновки. Таким чином, у сучасних умовах незаконний посів або вирощування наркотиковмісних рослин набув особливо гострого характеру, що вказує на прагнення кримінального світу погіршити загальний стан публічного порядку, наростити соціальні проблеми та спровокувати загрозу громадській безпеці в Україні.

Підсумовуючи зазначене, необхідно підкреслити, що успішне запобігання кримінальним правопорушенням у виді посіву або вирощування маку чи конопель можливе лише за умови врахування вищепроаналізованих даних про кількісно-якісні показники вказаних посягань.

Список використаних джерел:

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 12.03.2024).
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2015 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 12.03.2024).
3. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2018 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 12.03.2024).
4. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2019 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 12.03.2024).
5. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2020 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 12.03.2024).
6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2021 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 12.03.2024).
7. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 12.03.2024).
8. Бабенко А. М. Запобігання органами внутрішніх справ незаконному культивуванню наркотиковмісних рослин: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Д., 2007. 258 с.
9. Вироки за фактом кримінальних правопорушень, передбачених ст. 310 КК України. *Інформаційно-правова електронна база «Єдиний державний реєстр судових рішень»*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Page/136> (дата звернення: 17.03.2024).
10. Морозов Д. А. Розслідування незаконного посіву або вирощування снотворного маку чи конопель: дис. ... канд. юрид. наук за спец. 12.00.09. Луганський державний університет внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка, МВС України, Северодонецьк, 2018. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, МОН України, Київ. 2018. 239 с.
11. Марихуана захопила світ, у США й Африці опіоїдний бум, в Європі зростає споживання кокаїну – головне зі всесвітнього та європейського звітів про наркотики. URL: <https://babel.ua/texts/32538-marihuana-zahopila-svit-u-ssha-y-africi-opiojidniy-bum-v-yevropi-zrostaye-spozhivannya-kokajinu-golovne-zi-vsesvitnogo-ta-yevropeyskogo-zviti-pro-narkotiki> (дата звернення: 19.03.2024).

12. Вирок Ічнянського районного суду Чернігівської області від 16 лютого 2024 року (провадження № 1-кп/733/26/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117027800> (дата звернення: 20.03.2024).
13. Лекція до теми 25: «Методика розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів». URL: <https://oduvvs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/lecia-25.pdf> дата звернення: 22.03.2024).
14. Географія злочинності. URL: <https://studfile.net/preview/9887928/page:24/> (дата звернення: 24.03.2024).
15. Бабенко А. М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання: дис. ... д-ра юрид наук за спец. 12.00.08. Запоріжжя. 2015. 515 с.
16. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Рівненська обласна прокуратура*. URL: <https://pro.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2024).
17. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Житомирська обласна прокуратура*. URL: <https://zhit.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
18. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Полтавська обласна прокуратура*. URL: <https://pol.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
19. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Чернігівська обласна прокуратура*. URL: <https://chrg.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
20. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Миколаївська обласна прокуратура*. URL: <https://myk.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
21. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Тернопільська обласна прокуратура*. URL: <https://tern.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
22. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Черкаська обласна прокуратура*. URL: <https://chk.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
23. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Одеська обласна прокуратура*. URL: <https://od.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
24. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Кіровоградська обласна прокуратура*. URL: <https://kir.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
25. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Сумська обласна прокуратура*. URL: <https://sumy.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
26. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Дніпропетровська обласна прокуратура*. URL: <https://dnipr.gp.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2024).
27. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Закарпатська обласна прокуратура*. URL: <https://zak.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
28. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Київська обласна прокуратура*. URL: <https://kobl.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
29. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Херсонська обласна прокуратура*. URL: <https://kherson.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).

30. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Вінницька обласна прокуратура*. URL: <https://vin.gp.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2024).
31. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Івано-Франківська обласна прокуратура*. URL: <https://ifr.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
32. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Харківська обласна прокуратура*. URL: <https://khar.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
33. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Запорізька обласна прокуратура*. URL: <https://zap.gp.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2024).
34. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Волинська обласна прокуратура*. URL: <https://vol.gp.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2024).
35. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Донецька обласна прокуратура*. URL: <https://don.gp.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2024).
36. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Львівська обласна прокуратура*. URL: <https://lviv.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
37. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Чернігівська обласна прокуратура*. URL: <https://chrg.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
38. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Київська міська прокуратура*. URL: <https://kyiv.gp.gov.ua> (дата звернення: 25.03.2024).
39. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. *Хмельницька обласна прокуратура*. URL: <https://khemel.gp.gov.ua/ua/index.html> (дата звернення: 25.03.2024).
40. Бабенко А. М., Конопельський В. Я., Чекмарьова І. М. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у при- кордонних регіонах Причорномор'я материкової України: монографія. Харків: Право, 2019. 264 с.
41. Бабенко А. М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: монографія. Одеса: ОДУВС, 2014. 416 с.
42. Бабенко А. М. Сучасний стан та тенденції наркозлочинності, вбивств та самогубств у містах і сільських районах України: кримінологічний вимір та запобігання/ *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*: науковий журнал. 2018. Спеціальний випуск №1 (91) «Протидія наркозлочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення». Д.: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. С. 16–26.
43. Бабенко А. М. Тактико-психологічні, кримінально-процесуальні, адміністративно-правові та оперативно-розшукові заходи профілактики і запобігання кримінальним правопорушенням. *Південноукраїнський правничий часопис* № 1. 2021 С. 14–22.
44. Корнієнко М. В. Організаційно-тактичні засади проведення контрольної поставки наркотичних засобів і психотропних речовин. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. 2021. № 67. С. 278–283.
45. Корнієнко М. В., Головін Д. В. Контроль за вчиненням злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: організаційно-правові аспекти : монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 188 с.
46. Бабенко А. М., Палій М. В., Чекмарьова І. М. Взаємодія поліції, прокуратури та державної прикордонної служби України у протидії організованим кримінальним правопорушенням, пов'язаним із контрабандою, незаконним обігом зброї та наркотиків, тероризмом і протиправним перетином державного кордону України. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. № 1. 2023. С. 436–440.
47. Бабенко А. М. Адміністративно-правові та кримінологічні заходи у роботі поліції із запобігання незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. *Вчені записки Таврійського національного університету імені Вернадського. Серія: юридичні науки*. Том 34 (73) № 3 2023. С. 200–204.